

Corporate governance model for Drinking Water Vending machines of local government organizations in Nonthaburi Province

*Suthathip Yamfak, M.E.**

Abstract

This research aims to study the service situation and the corporate governance model for Drinking Water Vending machines of local government organizations in Nonthaburi Province. The total population in this study was 1,683 units, which were surveyed by local government organizations in Nonthaburi Province between April - September 2020. Statistical data analysis by using basic statistics to characterize the population and quantitative data by content analysis.

The results of this study revealed that the residences were the highest places surveyed for drinking water vending machines and the most of landlord does not own a license to operate. The location and structure are mostly hygienic. All water sources are tap water. There were no results of the drinking water quality analysis in consonance with the standard but the bacterial analysis by simple test kit of some local government organizations was operated. Generally the bacterial analysis results were negative. The corporate governance model for Drinking Water Vending machines by issuance of local commandment under the Public Health Enactment 1992, publicity of the established guidelines in local commandment and information related to the machines, proceedings of the law in case of doing business without permission, surveying the basic data, work planning for monitoring water quality, issuing a certificate of passing hygienic assessment and creating network partners and training to educate / develop network partners' potential in caring of that machines.

Suggestions from the study are that the administrators of local government organizations should focus on enforcing the law to supervise and

regulate the drinking water vending machine business and can use the research data for improving both hygiene and water quality for the maximum benefit of the people to consume quality drinking water according to the standards.

Keywords: corporate governance model; drinking water vending machine; Local government organization

*Environmental and Occupational Health Division, Nonthaburi Provincial Public Health Office

Received: July 30, 2021; Revised: July 21, 2021; Accepted: August 25, 2021

รูปแบบการดูแลกิจการตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี

สุรชาติพย์ แยมพัก, ศศ.ม.*

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ เพื่อศึกษาสถานการณ์การให้บริการและรูปแบบการดูแลกิจการตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญ จำนวน 1,683 ตู้ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งในจังหวัดนนทบุรี ระหว่างเดือนเมษายน – กันยายน 2563 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐานในการอธิบายลักษณะของประชากร ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า สถานที่สำรวจตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญส่วนใหญ่เป็นที่พักอาศัยเจ้าของสถานที่ที่เป็นเจ้าของเองและไม่มีใบอนุญาตการประกอบกิจการ สถานที่ตั้งและลักษณะตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญส่วนใหญ่ถูกสุขลักษณะ แหล่งน้ำดิบทั้งหมดมาจากน้ำประปา ไม่มีผลการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำตามเกณฑ์มาตรฐานน้ำบริโภค แต่มีผลการตรวจวิเคราะห์ทางด้านแบคทีเรียด้วยชุดตรวจอย่างง่ายโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่ง และส่วนใหญ่มีผลเป็นลบ รูปแบบในการดูแลกิจการตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญที่เหมาะสม คือ การออกข้อบัญญัติท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.๒๕๓๕ การประชาสัมพันธ์หลักเกณฑ์ที่กำหนดและข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการ กรณีประกอบกิจการโดยไม่ได้รับอนุญาต การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน การจัดทำแผนงานเพื่อเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ

การออกใบรับรองว่าผ่านการตรวจประเมิน การสร้างและพัฒนาศักยภาพภาคีเครือข่าย ในการดูแลตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา คือ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมายในการดูแลและควบคุมกำกับกิจการตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญ และสามารถใช้อำนาจจากการศึกษาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาทั้งด้านสุขลักษณะและคุณภาพน้ำ เพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนในการได้บริโภคน้ำดื่มที่มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานต่อไป

คำสำคัญ: รูปแบบการดูแลกิจการ ตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

*กลุ่มงานอนามัยสิ่งแวดล้อมและอาชีวอนามัย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ได้รับต้นฉบับ 2 กรกฎาคม 2564; แก้ไขบทความ: 21 กรกฎาคม 2564; รับลงตีพิมพ์: 25 สิงหาคม 2564

บทนำ

น้ำสำหรับบริโภคโดยทั่วไปในปัจจุบัน ทั้งเขตเมืองและชนบทมีแหล่งที่มาจากน้ำประปา น้ำบอบาตาล น้ำบ่อต้นและน้ำฝน รวมไปถึงน้ำสำหรับบริโภคที่ผลิตโดยผ่านกระบวนการที่มีมาตรฐานการผลิตเพื่อการจำหน่าย เช่น น้ำดื่มบรรจุขวด น้ำดื่มบรรจุถ้วย และมีทางเลือกในการบริโภคน้ำดื่มที่กำลังได้รับความนิยม เนื่องจากสะดวก หาง่าย และราคาถูกกว่า เพราะมีราคาเพียงลิตรละ 1 - 2 บาทเท่านั้น คือ น้ำดื่มจากตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญ ซึ่งได้กลายเป็นทางเลือกใหม่สำหรับผู้บริโภค เนื่องจากตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน เช่น หอพัก คอนโดมิเนียม หมู่บ้านจัดสรร เป็นต้น เป็นน้ำดื่มที่ผู้บริโภคต้องนำภาชนะมาบรรจุเอง ได้มาจากน้ำประปาที่ผ่านการกรองด้วยระบบออสโมซิสย้อนกลับ (Reverse Osmosis) หรือที่เรียกกันว่าน้ำอาร์-โอ (RO) การกรองด้วยระบบนี้สามารถกรองได้น้ำดื่มที่ให้คุณภาพดี กำจัดสารที่ละลายในน้ำและเชื้อโรคได้

จากการศึกษาคุณภาพของน้ำดื่มบรรจุขวด น้ำดื่มบรรจุถ้วย และน้ำดื่มจากตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญที่จำหน่ายในจังหวัดชลบุรี (2557)⁽¹⁾ พบว่า ตัวอย่างน้ำจากตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญ ไม่ผ่านมาตรฐานร้อยละ 30 การประเมินความเสี่ยงของน้ำดื่มตู้หยอดเหรียญในเขตภาคกลางและการสนับสนุนการกำหนดมาตรฐานควบคุมคุณภาพ (2558)⁽²⁾ โดยการเก็บตัวอย่างน้ำดื่มตู้หยอดเหรียญ 430 ตัวอย่าง พบว่า ไม่ผ่านมาตรฐานร้อยละ 28.1 สำหรับผลวิเคราะห์ด้านจุลินทรีย์พบไม่ผ่านมาตรฐาน ร้อยละ 21.6 สาเหตุที่ไม่ผ่านสูงสุด เนื่องจากพบเชื้อ Coliforms เกินมาตรฐาน ร้อยละ 20.5 รองลงมาคือ

พบ E. coli ร้อยละ 3.7 ตรวจพบเชื้อโรคอาหารเป็นพิษ ร้อยละ 1.9 การประเมินคุณภาพน้ำจากตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญ (2559)⁽³⁾ โดยการเก็บตัวอย่างน้ำบริโภคจากตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญในพื้นที่เทศบาลนครเชียงราย เทศบาลนครระยอง เทศบาลนครอุบลราชธานีและเทศบาลนครหาดใหญ่ เพื่อตรวจคุณภาพน้ำและสำรวจสภาพสุขาภิบาล การดูแลรักษาตู้ พบว่าน้ำที่ผลิตจากตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญผ่านเกณฑ์มาตรฐานน้ำบริโภค ร้อยละ 94.35 พารามิเตอร์ที่ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานทางเคมี คือ ค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) และค่าความกระด้างทั้งหมด (Hardness) พารามิเตอร์ที่ไม่ผ่านมาตรฐานทางชีวภาพคือพบเชื้อโคลิฟอร์มแบคทีเรียมากกว่า 2.2 MPN /100 ml และพบเชื้อ E.coli สภาพสุขาภิบาลของตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญอยู่ในระดับดีร้อยละ 53.95 และอยู่ในระดับต่ำร้อยละ 25.99 สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพน้ำจากตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ สภาพแวดล้อมสถานที่ตั้งไม่เหมาะสม ช่องจ่ายน้ำไม่มีประตูเปิด-ปิด หรือชำรุด หัวจ่ายน้ำมีตะไคร่และการดูแลระบบกรอง ไม่เปลี่ยนไส้กรองตามรอบระยะเวลา มีการศึกษาคุณภาพของน้ำดื่มจากตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญที่จำหน่ายในจังหวัดสระแก้ว (2560)⁽⁴⁾ โดยทำการตรวจวัดค่าความเป็นกรด-ด่าง ลักษณะน้ำดื่ม กลิ่น ปริมาณโคลิฟอร์มแบคทีเรีย ฟีคัลโคลิฟอร์ม และ E. coli ผลการศึกษาพบว่าตัวอย่างน้ำดื่มทั้งหมดไม่มีกลิ่น ไม่มีสี ใสและไม่มีตะกอน ค่าความเป็นกรด-ด่าง อยู่ระหว่าง 5.96-8.15 พบว่าเกินเกณฑ์มาตรฐานน้ำดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิทที่กำหนดโดยกระทรวงสาธารณสุข ร้อยละ 18.97 ส่วนปริมาณโคลิฟอร์มแบคทีเรียและฟีคัลโคลิฟอร์มของตัวอย่างน้ำดื่มทั้งหมดมีค่าน้อยกว่า 2.2 MPN/100 ml และตรวจไม่พบ E.coli การศึกษาคุณภาพและความปลอดภัยของน้ำดื่มจากตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญอัตโนมัติในจังหวัดมหาสารคาม (2561)⁽⁵⁾ พบว่า น้ำดื่มตัวอย่างไม่ผ่านเกณฑ์ด้านจุลินทรีย์โดยพบโคลิฟอร์มแบคทีเรียจำนวน ร้อยละ 69.2 ทุกตัวอย่างของน้ำดื่มไม่พบการตกค้างของคลอรีน และจากการศึกษาสถานการณ์ของบพญูติท้องถิ่นในการกำกับและดูแลคุณภาพมาตรฐานของน้ำดื่มตู้หยอดเหรียญอัตโนมัติ จังหวัดเพชรบูรณ์ (2561)⁽⁶⁾ พบว่าผ่านเกณฑ์ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยน้ำบริโภคในภาชนะปิดสนิทเพียงร้อยละ 12.73 การควบคุมกิจการตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญอัตโนมัติเป็นภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องออกบพญูติท้องถิ่นโดยอาศัยพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พบว่ามีเพียง 12 แห่ง จาก 127 แห่ง ที่มีบพญูติดังกล่าวแล้ว

จะเห็นได้ว่าการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคุณภาพน้ำจากตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญและปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง พบว่าคุณภาพน้ำจากตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญในหลายพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานน้ำบริโภค ถึงแม้ว่าการดูแลตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญจะมีกฎหมายที่กำหนดมาตรฐานและแนวทางในการดูแลไว้ เช่น ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง

กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. 2558 (พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 362) พ.ศ. 2556 เรื่อง น้ำบริโภคจากตู้น้ำดื่มอัตโนมัติ (พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522)

จังหวัดนนทบุรีเป็นพื้นที่ปริมาตรที่ถูกออกแบบให้เป็นเมืองรองรับการขยายตัวและการเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานคร และในปัจจุบันจังหวัดนนทบุรีมีอัตราการขยายตัวของชุมชนอย่างหนาแน่นและต่อเนื่อง ทำให้จังหวัดนนทบุรีอยู่ในลักษณะ “สังคมเมือง” ตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญจึงเป็นสิ่งที่พบเห็นโดยทั่วไป และมีประชาชนใช้บริการเป็นจำนวนมาก ซึ่งถ้ามาจากตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญไม่ได้รับการดูแลหรือตรวจสอบตามมาตรฐาน อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนผู้บริโภคในภาพรวมได้ และเนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่โดยตรงในการดูแลตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญ ซึ่งเป็นประเภทหนึ่งของกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ยังไม่มีแนวทางการปฏิบัติในเรื่องนี้อย่างชัดเจน การศึกษารูปแบบการดูแลกิจการตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี เพื่อที่จะได้ทราบสถานการณ์การให้บริการตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญในปัจจุบัน และได้แนวทางการดูแลกิจการตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญที่เหมาะสมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การให้บริการตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญในจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษารูปแบบการดูแลกิจการตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี

วิธีการศึกษา

เป็นการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยประชากรเป้าหมายสำหรับการศึกษาสถานการณ์การให้บริการตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญครั้งนี้ คือ ตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญจำนวน 1,683 ตู้ ซึ่งได้จากการสำรวจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งในจังหวัดนนทบุรีโดยวิธีการสอบถามเจ้าของสถานที่ตั้งและการสังเกตสภาพตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญระหว่างเดือนเมษายน – กันยายน 2563 และสำหรับการศึกษาแบบการดูแลกิจการตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ได้เลือกทำการศึกษาจากผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมอนามัยสิ่งแวดล้อม สำนักงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม/ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม/หัวหน้าฝ่ายบริหารงานสาธารณสุข

กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 6 คน ที่มีจำนวนตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญในพื้นที่มากที่สุดลำดับที่ 1-6 และอีกจำนวน 6 คน ที่มีจำนวนตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญในพื้นที่น้อยที่สุด ลำดับที่ 1-6 ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ร่วมกันทั้ง 12 คน โดยหัวหน้ากลุ่มงานอนามัยสิ่งแวดล้อมและอาชีวอนามัย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี เป็นผู้ดำเนินการ ใช้เวลาการสนทนากลุ่มประมาณ 2 ชั่วโมง

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นแบบสำรวจข้อมูลตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญของสำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย ประกอบด้วยส่วนต่างๆ คือ ข้อมูลพื้นฐาน การขออนุญาต สถานที่ตั้ง ลักษณะตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญ แหล่งน้ำดิบ การควบคุมคุณภาพมาตรฐานน้ำบริโภค การบำรุงรักษาทำความสะอาด และผลการตรวจวิเคราะห์ทางด้านแบคทีเรียโดยชุดตรวจอย่างง่าย (Test kit) และเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นแนวคำถามประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมีประเด็นคำถาม คือ สถานการณ์การให้บริการตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญในพื้นที่รับผิดชอบ การวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินความเสี่ยงด้านสุขลักษณะของตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญ การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ การดูแลและควบคุมกำกับกิจการ การออกข้อบัญญัติท้องถิ่น การบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมกำกับกิจการ รูปแบบการดูแลกิจการตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เหมาะสม ภาควิชาที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล การวางแผนการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำดื่มจากตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดูแลและควบคุมกำกับกิจการตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญ

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่และร้อยละในการอธิบายลักษณะของประชากร สำหรับการสนทนากลุ่มเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาใช้การวิเคราะห์แบบ Content Analysis โดยมีขั้นตอน คือ 1. ถอดเทปจากการสนทนากลุ่ม 2. ดึงประโยคเกี่ยวกับสิ่งที่ศึกษา 3. แยกประเด็นที่เหมือนกันเพื่อจัดกลุ่มข้อมูล 4. วิเคราะห์หาคุณลักษณะของข้อมูลตามคำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย 5. เชื่อมโยงข้อมูลที่ได้จากการศึกษา 6. หาข้อสรุปที่เป็นสาระหลัก

ผลการศึกษา

1. ผลการสำรวจการให้บริการตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญในจังหวัดนนทบุรี

สถานที่สำรวจตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญส่วนใหญ่เป็นที่พักอาศัย (คอนโด/หมู่บ้านจัดสรร/หอพักทั่วไป) ร้อยละ 81.5 ลักษณะความเป็นเจ้าของ ส่วนใหญ่เจ้าของสถานที่เป็นเจ้าของเอง ร้อยละ 51.3

แหล่งน้ำดิบของตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญมาจากน้ำประปา ร้อยละ 100 และส่วนใหญ่ไม่มีใบอนุญาตการประกอบกิจการตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญ ร้อยละ 76.8

ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ห่างจากบริเวณที่มีฝุ่นละออง แหล่งระบายน้ำเสียและขยะมูลฝอยไม่น้อยกว่า 10 เมตร ร้อยละ 72.4 บริเวณพื้นที่ตั้งตู้น้ำไม่เฉอะแฉะ ไม่สกปรกและมีการระบายน้ำที่ถูกต้องลักษณะ ร้อยละ 53.6 และยกระดับสูงกว่าพื้นอย่างน้อย 10 เซนติเมตร ร้อยละ 56.5 ตู้และอุปกรณ์ ทำจากวัสดุที่ไม่เป็นสนิม ทนทานป้องกันอันตรายจากไฟฟ้าดูดได้ ร้อยละ 74.4 ลักษณะตู้สามารถทำความสะอาดและเคลื่อนย้ายได้ง่าย ร้อยละ 88.0 มีการควบคุมป้องกันแมลง/สัตว์นำโรค ร้อยละ 66.3 อุปกรณ์สัมผัสน้ำทำมาจากวัสดุที่ใช้กับอาหาร (Food Grade) ร้อยละ 93.4 มีที่วางภาชนะบรรจุน้ำที่แข็งแรงและใช้งานได้สะดวก ร้อยละ 92.0 และหัวจ่ายน้ำสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 60 เซนติเมตร ร้อยละ 100

ส่วนใหญ่มีการทำความสะอาดบริเวณที่ตั้งตู้ตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญ 1 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 34.8 มีการทำความสะอาดพื้นผิวตู้ ช่องระบายน้ำ หัวจ่ายน้ำ 1 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 32.6 มีการล้างทำความสะอาดและเปลี่ยนวัสดุกรองบำรุงรักษาตามคำแนะนำของผลิตภัณฑ์ที่กำหนดไว้ ร้อยละ 69.1 มีการล้างทำความสะอาดถังน้ำใสภายในตู้ 1 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 45.9

ไม่มีบันทึกการปฏิบัติงานการตรวจสอบคุณภาพน้ำและการดูแลบำรุงรักษาตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญ ร้อยละ 100 และไม่มีคำแนะนำและคำเตือนไว้ในฉลาก ร้อยละ 86.4

ตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญไม่มีผลการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำบริโภคตามเกณฑ์มาตรฐานน้ำบริโภคในภาชนะบรรจุปิดสนิท อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ร้อยละ 100 แต่มีผลการตรวจวิเคราะห์ทางด้านแบคทีเรียโดยชุดตรวจอย่างง่าย (Test kit) อย่างน้อย 3 เดือน/ครั้ง (โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น) ร้อยละ 33.7 และส่วนใหญ่ผลเป็นลบ ร้อยละ 68.4 รายละเอียดดังตาราง

ข้อมูล	จำนวน (ตัว)	ร้อยละ
ข้อมูลพื้นฐาน		
- สถานที่สำรวจจุดน้ำดื่มหยอดเหรียญ ที่พักอาศัย (คอนโด/หมู่บ้านจัดสรร/หอพักทั่วไป)	1,372	81.5
บริเวณหน้าร้านชำ/มินิมาร์ท/ร้านสะดวกซื้อ/ตลาด	215	12.8
บริเวณริมถนน	96	5.7
- ลักษณะความเป็นเจ้าของจุดน้ำดื่มหยอดเหรียญ		
เจ้าของสถานที่เป็นเจ้าของเอง	863	51.3
หาเจ้าของไม่ได้	505	30.0
บุคคลอื่นที่เช่าสถานที่เป็นเจ้าของ	315	18.7
การขออนุญาต		
ไม่มีใบอนุญาตการประกอบกิจการจุดน้ำดื่มหยอดเหรียญ	1,292	76.8
มีใบอนุญาตการประกอบกิจการจุดน้ำดื่มหยอดเหรียญ	310	18.4
ไม่มีข้อมูล	81	4.8
สถานที่ตั้ง		
- จุดน้ำดื่มหยอดเหรียญตั้งอยู่ห่างจากบริเวณที่มีฝุ่นละออง แหล่งระบายน้ำเสียและขยะมูลฝอย ไม่น้อยกว่า 10 เมตร		
ใช่	1,218	72.4
ไม่ใช่	465	27.6
- บริเวณพื้นที่ตั้งจุดน้ำไม่เฉอะแฉะ ไม่สกปรก และมีการระบายน้ำที่ถูกต้องลักษณะ		
ใช่	902	53.6
ไม่ใช่	781	46.4
- ยกกระตือรือร้นสูงกว่าพื้นอย่างน้อย 10 เซนติเมตร		
ใช่	951	56.5
ไม่ใช่	732	43.5
ลักษณะจุดน้ำหยอดเหรียญ		
- ตู้และอุปกรณ์ทำจากวัสดุที่ไม่เป็นสนิมทนทาน ป้องกันอันตรายจากไฟฟ้าดูดได้		
ใช่	1,252	74.4
ไม่ใช่	431	25.6

ข้อมูล	จำนวน (ตัว)	ร้อยละ
ลักษณะตู้น้ำหยอดเหรียญ (ต่อ)		
- ลักษณะตู้สามารถทำความสะอาดและเคลื่อนย้ายได้ง่าย	1,481	88.0
ใช่		
ไม่ใช่	202	12.0
- มีการควบคุมป้องกันแมลง/สัตว์นำโรค		
ใช่	1,116	66.3
ไม่ใช่	567	33.7
- อุปกรณ์สัมผัสน้ำทำมาจากวัสดุที่ใช้กับอาหาร (Food Grade)		
ใช่	1,572	93.4
ไม่ใช่	111	6.6
- มีที่วางภาชนะบรรจุน้ำที่แข็งแรงและใช้งานได้สะดวก		
ใช่	1,548	92.0
ไม่ใช่	135	8.0
- หัวจ่ายน้ำสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 60 เซนติเมตร		
ใช่	1,683	100.0
ไม่ใช่	0	0
แหล่งน้ำดิบ		
- แหล่งน้ำดิบของตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญมาจากน้ำประปา	1,683	100.0
การควบคุมคุณภาพมาตรฐานน้ำบริโภค		
- มีผลการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำบริโภคตามเกณฑ์มาตรฐาน น้ำบริโภคในภาชนะบรรจุปิดสนิท อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง		
ใช่	0	0
ไม่ใช่	1,683	100.0
- มีผลการตรวจวิเคราะห์ทางด้านแบคทีเรียโดยชุดตรวจอย่างง่าย (Test kit) อย่างน้อย ๓ เดือน/ครั้ง		
ใช่	552	33.7
ไม่ใช่	1,131	66.3

ข้อมูล	จำนวน (ตัว)	ร้อยละ
การบำรุงรักษาทำความสะอาด		
- มีการทำความสะอาดบริเวณที่ตั้งตัวตู้น้ำหยอดเหรียญ		
1 ครั้ง/สัปดาห์	586	34.8
1 ครั้ง/เดือน	493	29.3
ไม่ได้ทำความสะอาด	357	21.2
ทุกวัน	247	14.7
- มีการทำความสะอาดพื้นผิวตู้ ช่องระบายน้ำ หัวจ่ายน้ำ		
1 ครั้ง/สัปดาห์	549	32.6
1 ครั้ง/เดือน	512	30.4
ทุกวัน	429	25.5
ไม่ได้ทำ	193	11.5
- มีการล้างทำความสะอาดและเปลี่ยนวัสดุกรอง		
ตามข้อแนะนำของผลิตภัณฑ์		
ตามข้อแนะนำของผลิตภัณฑ์ที่กำหนดไว้	1,163	69.1
ไม่ได้ทำ	328	19.5
ไม่มีข้อมูล	192	11.4
- มีการล้างทำความสะอาดถังน้ำใสภายในตู้		
1 ครั้ง/เดือน (ร้อยละ)	773	45.9
1 ครั้ง/สัปดาห์	459	27.3
ไม่ได้ทำ	261	15.5
ไม่มีข้อมูล	190	11.3
- มีบันทึกการปฏิบัติงานการตรวจสอบคุณภาพน้ำ		
และการดูแลบำรุงรักษาตู้น้ำหยอดเหรียญ		
ใช่	0	0
ไม่ใช่	1,683	100.0
- มีข้อแนะนำและคำเตือนไว้ในฉลาก		
ใช่	229	13.6
ไม่ใช่	1,454	86.4

ข้อมูล	จำนวน (ตัว)	ร้อยละ
ผลการตรวจวิเคราะห์ทางด้านแบคทีเรีย		
โดยชุดตรวจอย่างง่าย (Test kit)		
- ผลการตรวจวิเคราะห์ทางด้านแบคทีเรียโดยชุดตรวจอย่างง่าย (Test kit)		
ผลลบ (-)	1,151	68.4
ผลบวก (+)	532	31.6
รวม	1,683	100.0

2. รูปแบบการดูแลกิจการตุน้ำดื่มหยอดเหรียญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ข้อสรุปที่เป็นสาระหลักเพื่อเป็นรูปแบบในการดูแลกิจการตุน้ำดื่มหยอดเหรียญที่เหมาะสม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ดังนี้

1. การออกข้อบัญญัติท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 โดยอาจออกข้อบัญญัติท้องถิ่น เรื่องกิจการตุน้ำดื่มหยอดเหรียญ แยกจากข้อบัญญัติท้องถิ่น เรื่อง กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ หรือออกรวมอยู่ในข้อบัญญัติท้องถิ่น เรื่อง กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ โดยกำหนดหลักเกณฑ์และการปฏิบัติในการประกอบกิจการและดูแลตุน้ำดื่มหยอดเหรียญตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องและคำแนะนำของคณะกรรมการสาธารณสุขที่กำหนดแนวทางไว้ให้ชัดเจน

2. การสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบทางช่องทางสื่อสารต่าง ๆ

- เพื่อให้เจ้าของผู้ประกอบการตุน้ำดื่มหยอดเหรียญทราบว่า ต้องปฏิบัติตามข้อบัญญัติท้องถิ่น คือ ต้องมาขออนุญาตประกอบกิจการตุน้ำดื่มหยอดเหรียญกับเจ้าพนักงานท้องถิ่น และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขเกี่ยวกับการขออนุญาตและการดูแลตุน้ำดื่มหยอดเหรียญที่กำหนดไว้ ซึ่งถ้าประกอบกิจการโดยไม่ได้รับอนุญาต มีบทกำหนดโทษตามกฎหมาย คือ จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 50,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

- เพื่อให้ประชาชนทั่วไปทราบถึงข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการดูแลตุน้ำดื่มหยอดเหรียญ รวมทั้งผลกระทบต่อสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นหากบริโภคน้ำจากตุน้ำดื่มหยอดเหรียญที่ไม่ถูกสุขลักษณะและน้ำมีการปนเปื้อนเชื้อโรค

3. การสำรวจข้อมูลพื้นฐานของตุน้ำดื่มหยอดเหรียญที่ตั้งอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบ ได้แก่ สถานที่ตั้ง เจ้าของผู้ประกอบการ การขออนุญาตประกอบกิจการตุน้ำดื่มหยอดเหรียญ

พร้อมทั้งการตรวจประเมินสุขลักษณะทางด้านกายภาพและการตรวจวิเคราะห์ทางด้านแบคทีเรียโดยชุดตรวจอย่างง่าย (Test kit) เพื่อการปนเปื้อนของแบคทีเรียในน้ำ จัดทำเป็นฐานข้อมูลเกี่ยวกับกิจการตุน้ำดื่มหยอดเหรียญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. การดำเนินการกรณีเจ้าของผู้ประกอบการตุน้ำดื่มหยอดเหรียญ ดำเนินกิจการโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น

- ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 มีหนังสือจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นแจ้งให้เจ้าของผู้ประกอบการตุน้ำดื่มหยอดเหรียญ มาขออนุญาตประกอบกิจการตุน้ำดื่มหยอดเหรียญ โดยแจ้งค่าธรรมเนียมการขออนุญาตและบทกำหนดโทษตามกฎหมาย กรณีประกอบกิจการตุน้ำดื่มหยอดเหรียญ ซึ่งเป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นด้วย

- ครั้งที่ 3 ถ้ายังประกอบกิจการตุน้ำดื่มหยอดเหรียญโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น ส่งเรื่องให้คณะกรรมการเปรียบเทียบตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 พิจารณาเปรียบเทียบปรับตามบทกำหนดโทษต่อไป

5. การจัดทำแผนการดำเนินงานและการขอใช้งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรายปี เพื่อเฝ้าระวังและควบคุมคุณภาพน้ำจากตุน้ำดื่มหยอดเหรียญ

6. การออกไปรับรองว่า ตุน้ำหยอดเหรียญผ่านการตรวจประเมินด้านสุขลักษณะและการปนเปื้อนของแบคทีเรียในน้ำติดไว้ที่ตุน้ำหยอดเหรียญ เพื่อสร้างความมั่นใจกับผู้บริโภคที่มาใช้บริการ

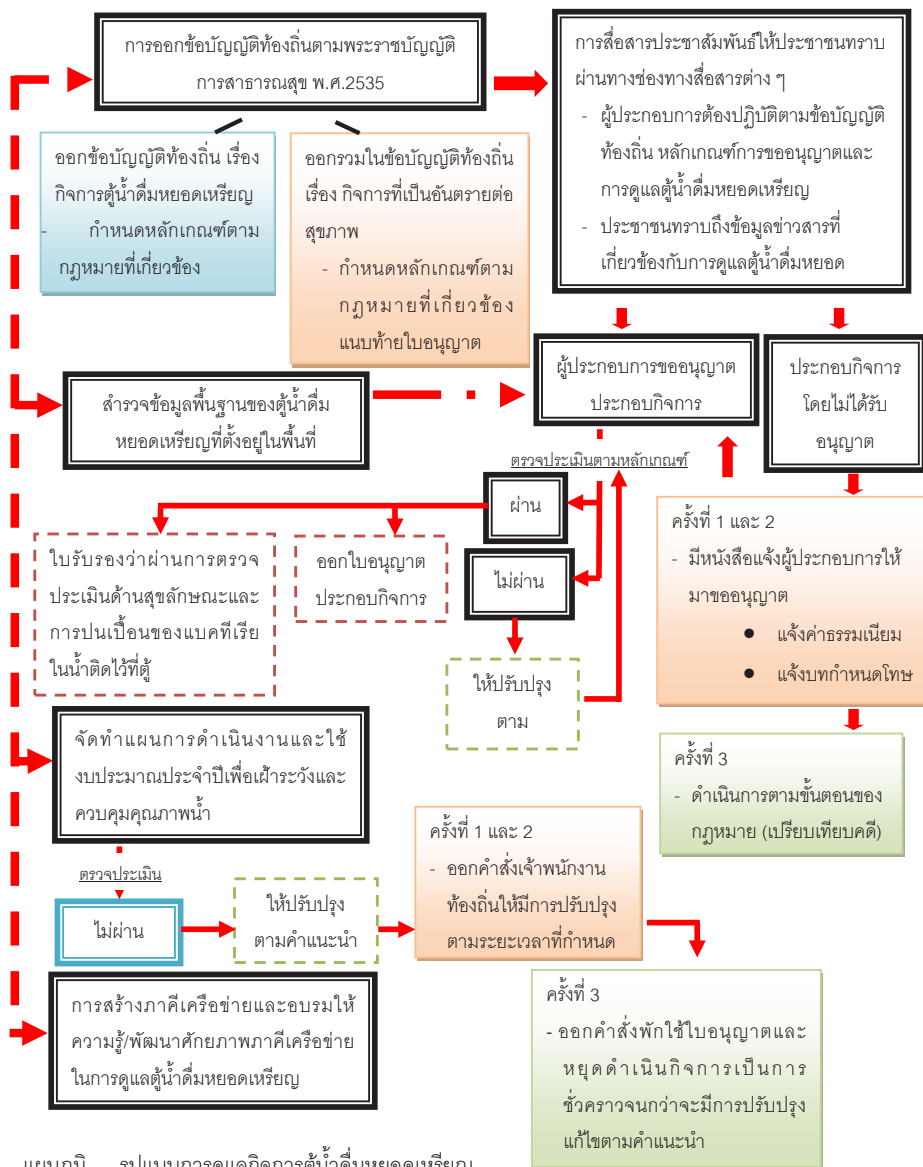
7. การให้คำแนะนำให้มีการปรับปรุง พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาให้ปรับปรุงตามสมควร กรณีการตรวจประเมินตุน้ำดื่มหยอดเหรียญไม่ถูกสุขลักษณะและการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำจากตุน้ำดื่มหยอดเหรียญมีการปนเปื้อนแบคทีเรียในน้ำ หรือคุณภาพน้ำไม่ได้มาตรฐานตามมาตรฐานน้ำบริโภค

8. การติดตามผลการปรับปรุงแก้ไขหลังจากการให้คำแนะนำให้มีการปรับปรุง กรณีการตรวจประเมินตุน้ำดื่มหยอดเหรียญไม่ถูกสุขลักษณะและการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำจากตุน้ำดื่มหยอดเหรียญมีการปนเปื้อนแบคทีเรียในน้ำ หรือคุณภาพน้ำไม่ได้มาตรฐานตามมาตรฐานน้ำบริโภค

- ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ถ้ายังไม่มีปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ ออกคำสั่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นให้มีการปรับปรุง พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาให้ปรับปรุงตามสมควร

- ครั้งที่ 3 ถ้ายังไม่มีปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ เจ้าพนักงานท้องถิ่นออกคำสั่งพักใช้ใบอนุญาตและหยุดดำเนินการเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะมีการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

9. การสร้างภาคีเครือข่ายและการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลต้นน้ำดื่มหยอดเหรียญแก่ภาคีเครือข่ายในพื้นที่รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขหรือผู้นำชุมชน จะเป็นการช่วยสนับสนุนให้ภาคีเครือข่ายในพื้นที่เข้ามามีบทบาทในการดูแลและควบคุมกำกับกิจการต้นน้ำดื่มหยอดเหรียญ ให้สามารถดำเนินการในพื้นที่ได้ครอบคลุมมากขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีผู้ประกอบการกิจการต้นน้ำดื่มหยอดเหรียญจำนวนมาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านสาธารณสุขน้อย หรือไม่มีผู้รับผิดชอบงานด้านสาธารณสุขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง

อภิปรายผล

พื้นที่จังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่เป็นเขตเมือง ที่มีที่พักอาศัยในรูปแบบต่างๆ อยู่อย่างหนาแน่น ต้น้ำดื่มหยอดเหรียญจึงเป็นทางเลือกหนึ่งในการบริโภคน้ำดื่มของประชาชนที่สะดวก ง่ายและราคาถูก จุดติดตั้งต้น้ำดื่มหยอดเหรียญส่วนใหญ่จึงตั้งอยู่ในบริเวณแหล่งที่อยู่อาศัย และบริเวณตลาด/ห้างสรรพสินค้า/ชุมชน เพราะเหตุผลที่ผู้ใช้บริการเลือกใช้บริการต้น้ำดื่มหยอดเหรียญสูงสุด คือ อยู่ใกล้บ้านที่พักอาศัย⁽³⁾ และส่วนใหญ่เจ้าของสถานที่ตั้งจะเป็นเจ้าของผู้ประกอบการต้น้ำดื่มหยอดเหรียญเอง

ต้น้ำดื่มหยอดเหรียญส่วนใหญ่ไม่มีใบอนุญาตการประกอบกิจการต้น้ำดื่มหยอดเหรียญ สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มกับผู้บริหารงานสาธารณสุขของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ให้ข้อมูลว่า ส่วนใหญ่ไม่ได้รับอนุญาตการประกอบกิจการจากเจ้าพนักงานส่วนท้องถิ่น เพราะ 1. ไม่ทราบว่าจะต้องขออนุญาตประกอบกิจการตามข้อบัญญัติท้องถิ่น 2. ไม่ให้ความสำคัญในการปฏิบัติตามข้อบัญญัติท้องถิ่น เพราะเห็นว่าเป็นกิจการเล็กๆ มีรายได้ไม่มาก ไม่น่าจะต้องขออนุญาตให้ยุ่งยาก 3. บางตัวไม่สามารถหาเจ้าของได้ จึงไม่สามารถแจ้งให้มาขออนุญาตประกอบกิจการได้ 4. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ได้ออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อดูแลและควบคุมกำกับการประกอบกิจการ และผู้บริหารขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งก็ยังไม่มีความคิดเห็นว่าการประกอบกิจการนี้ผู้ประกอบการมีรายได้จากการประกอบกิจการไม่มากนัก มีความเห็นใจผู้ประกอบการ ถ้าไม่มาขออนุญาต ก็ไม่ได้มีการติดตามเพื่อดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายแต่อย่างใด สถานการณ์ที่ผู้ประกอบการประกอบกิจการโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น น่าจะเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ เพราะถึงแม้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น เกี่ยวกับการควบคุมดูแลต้น้ำดื่มหยอดเหรียญตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 แล้วก็ตาม แต่การบังคับใช้กฎหมายก็ยังไม่ได้มีการดำเนินการตามกระบวนการขั้นตอนของกฎหมายในการควบคุมกำกับการประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ^(7,8)

ลักษณะสถานที่ตั้งและลักษณะของต้น้ำดื่มหยอดเหรียญ ส่วนใหญ่ถูกสุขลักษณะ อาจเนื่องมาจากสถานที่ตั้งของต้น้ำดื่มหยอดเหรียญส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในบริเวณที่พักอาศัย เช่น คอนโดมิเนียม หมู่บ้านจัดสรร หอพักทั่วไป ซึ่งเป็นสถานที่ที่ไม่ใช่ที่สาธารณะ เจ้าของสถานที่มีการดูแลและจัดพื้นที่วางต้น้ำดื่มหยอดเหรียญให้เป็นสัดส่วน เพื่อให้ผู้พักอาศัยสามารถใช้บริการได้โดยสะดวก และเป็นการลดความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนของเชื้อโรคด้วยเช่นเดียวกัน

แหล่งน้ำดิบของตุน้ำดื่มหยอดเหรียญทั้งหมดในจังหวัดนนทบุรีมาจากน้ำประปา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ^(3, 9, 10) เพราะน้ำประปาเป็นน้ำที่ผ่านการปรับปรุงคุณภาพแล้วตามมาตรฐานการผลิตน้ำประปา สะดวกและเหมาะสมในการนำมาใช้กับตุน้ำดื่มหยอดเหรียญเพื่อให้บริการกับประชาชนผู้บริโภค ซึ่งกระบวนการผลิตน้ำจากตุน้ำดื่มหยอดเหรียญโดยทั่วไปจะมีกระบวนการกรอง เพื่อปรับปรุงคุณภาพและการฆ่าเชื้อโรคในน้ำอีกครั้ง เพื่อให้ได้น้ำสำหรับการบริโภคที่สะอาดและปลอดภัย

ไม่มีผู้ประกอบการตุน้ำดื่มหยอดเหรียญรายใดเก็บตัวอย่างน้ำส่งตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำบริโภคตามเกณฑ์มาตรฐานน้ำบริโภคในภาชนะบรรจุปิดสนิท แต่มีผลการตรวจวิเคราะห์ทางด้านแบคทีเรียโดยชุดตรวจอย่างง่าย (Test kit) ซึ่งเป็นการตรวจโดยเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นการดำเนินการเพื่อคุ้มครองประชาชนด้านการสาธารณสุขและอนามัยสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชนตามเจตนารมณ์ของกฎหมายตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ที่ให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ก็ยังไม่มียกย่ององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใด กำหนดหลักเกณฑ์ในการดูแลและควบคุมกำกับให้ผู้ประกอบการตุน้ำดื่มหยอดเหรียญต้องรับผิดชอบในการเฝ้าระวังและควบคุมคุณภาพน้ำบริโภคด้วยตนเอง

ลักษณะการบำรุงรักษาทำความสะอาดตุน้ำดื่มหยอดเหรียญในจังหวัดนนทบุรี สอดคล้องกับข้อมูลความเป็นเจ้าของที่ส่วนใหญ่เจ้าของสถานที่ตั้งตุน้ำดื่มหยอดเหรียญจะเป็นผู้ประกอบการตุน้ำดื่มหยอดเหรียญเอง รวมทั้งการมีบุคคลอื่นที่เช่าสถานที่ที่เป็นเจ้าของ ซึ่งตุน้ำดื่มหยอดเหรียญเหล่านี้ จะมีผู้ดูแลบำรุงรักษาและทำความสะอาดในระยะเวลาที่แตกต่างกันไป แต่ก็ยังมีตุน้ำดื่มหยอดเหรียญอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่มีการล้างทำความสะอาดหรือไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับการบำรุงรักษาทำความสะอาดเลย ซึ่งก็สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่าตุน้ำดื่มหยอดเหรียญจำนวนหนึ่งหาเจ้าของไม่ได้ โดยตุน้ำดื่มหยอดเหรียญเหล่านี้ไม่ได้มีสถานที่ตั้งอยู่ในบริเวณที่ระบุได้ชัดเจนว่าผู้ใดเป็นเจ้าของสถานที่และเป็นผู้ประกอบการ เช่น ตั้งอยู่ริมถนน ริมทางเท้า และพบว่าตุน้ำดื่มหยอดเหรียญไม่มีบันทึกการปฏิบัติงานการตรวจสอบคุณภาพน้ำและการดูแลบำรุงรักษาตุน้ำดื่มหยอดเหรียญเลย ซึ่งไม่แตกต่างจากข้อมูลจากรายงานสถานการณ์การเฝ้าระวัง ตุน้ำดื่มหยอดเหรียญ ปี 2560 ของเทศบาลนครแหลมฉบัง ที่พบว่า ตุน้ำดื่มหยอดเหรียญไม่มีบันทึกการดูแลบำรุงรักษาเลย เช่นเดียวกัน⁽⁷⁾ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเจ้าของผู้ประกอบการไม่ได้ให้ความสำคัญในการดูแลและติดตามตรวจสอบข้อมูลของตุน้ำดื่มหยอดเหรียญเท่าที่ควร รวมทั้งที่ผ่านมามีองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นเองก็ไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขในการประกอบกิจการและการควบคุมกำกับ ทำให้การดูแลต้นน้ำดื่มหยอดเหรียญไม่เป็นไปตามแนวทางที่กฎหมายกำหนด

ถึงแม้ว่าผลการตรวจวิเคราะห์ทางด้านแบคทีเรียโดยชุดตรวจอย่างง่าย (Test kit) ผลเป็นลบ ร้อยละ 68.4 แต่เมื่อพิจารณาแล้วแสดงให้เห็นว่ายังมีประชาชนผู้บริโภคจำนวนมาก มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคจากการดื่มน้ำที่ไม่สะอาดจากต้นน้ำดื่มหยอดเหรียญที่มีการปนเปื้อนของแบคทีเรียจำนวนมากถึงร้อยละ 31.6 (532 ตัวอย่าง จาก 1,683 ตัวอย่าง)

การประกอบกิจการต้นน้ำดื่มหยอดเหรียญ ซึ่งเป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประเภทหนึ่ง ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. 2558 เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรงที่จะต้องดูแลและควบคุมกำกับประกอบกิจการนี้ สำหรับในพื้นที่ของจังหวัดนนทบุรีซึ่งเป็นพื้นที่เขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร สภาพแวดล้อมส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยค่อนข้างหนาแน่น ถึงแม้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีจะมีความแตกต่างกันบ้างในบริบทของขนาดองค์กรและขนาดของพื้นที่รับผิดชอบ แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการประกอบกิจการต้นน้ำดื่มหยอดเหรียญจำนวนมาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการดำเนินการดูแลกิจการต้นน้ำดื่มหยอดเหรียญอย่างเป็นรูปธรรม ในรูปแบบที่เหมาะสม เพราะถ้าไม่มีการดูแลและควบคุมกำกับ ประชาชนต้องบริโภคน้ำจากต้นน้ำดื่มหยอดเหรียญที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ที่มีการปนเปื้อนของเชื้อโรคในน้ำ อาจทำให้ป่วยเป็นโรคทางเดินอาหารจากน้ำเป็นสื่อและส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในภาพรวม

ข้อจำกัดของการศึกษาครั้งนี้ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งไม่มีผู้รับผิดชอบงานสาธารณสุขโดยตรงและมีต้นน้ำดื่มหยอดเหรียญถึงร้อยละ 30 ที่หาเจ้าขงไม่ได้ ทำให้ข้อมูลการสำรวจต้นน้ำดื่มหยอดเหรียญของจังหวัดนนทบุรีในบางพื้นที่ไม่ครบถ้วนทุกตู้และไม่ได้ข้อมูลในบางประเด็น

ข้อเสนอแนะ

การที่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมายในการดูแลและควบคุมกำกับกิจการต้นน้ำดื่มหยอดเหรียญ จะเป็นประโยชน์ในการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นกับประชาชน เพราะมีประชาชนผู้บริโภคอีกเป็นจำนวนมาก มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคจากการ ดื่มน้ำที่ไม่สะอาดจากต้นน้ำดื่มหยอดเหรียญที่อาจเป็นแหล่งของเชื้อโรค และยังเป็นการดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น ในการคุ้มครองสุขภาพของประชาชนด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ตามเจตนารมณ์
ของพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

เอกสารอ้างอิง

1. สุปันทิต นิมรัตน์, วีรพงศ์ วุฒิพันธุ์ชัย. คุณภาพของน้ำดื่มบรรจุขวด น้ำดื่มบรรจุด้วย
และน้ำดื่มจากตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญที่จำหน่ายในจังหวัดชลบุรี [อินเทอร์เน็ต]. 2557
[เข้าถึงเมื่อ 28 ก.ค.2564]. เข้าถึงได้จาก: [https://www.thaiscience.info/journals/
Article/JSMU/10970793.pdf](https://www.thaiscience.info/journals/Article/JSMU/10970793.pdf)
2. ลดาพรรณ แสงคล้าย, กัญญา พุกสุน, ปิยะมาศ แจ่มศรี, กรุณา ตีรสมิทธิ์,
กรรณิกา จิตติยศรา. การประเมินความเสี่ยงของน้ำดื่มตู้หยอดเหรียญในเขตภาคกลาง
และการสนับสนุนการกำหนดมาตรฐานควบคุมคุณภาพ. วารสารกรมวิทยาศาสตร์
การแพทย์ 2558;57:22-36.
3. ลีลานุช สุเทพารักษ์. การประเมินคุณภาพน้ำจากตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญ. วารสาร
สุขภาพโภชนาการและน้ำ 2559;6:9-21.
4. สาลินี ศรีวงษ์ชัย, ณัฐชนันท์ วงศ์กำภู, พรทิพา เทียนเพลิง, ผกาพรรณ อุดร.
คุณภาพของน้ำดื่มจากตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญที่จำหน่ายในจังหวัดสระแก้ว. วารสาร
วิทยาศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี 2560; 14:13-27.
5. ธนพงศ์ ภูผาลี, สมศักดิ์ อาภาศรีทองสกุล, อรณัฐ วงศ์วัฒนาเสถียร,
มาลี สุปันตี. คุณภาพและความปลอดภัยของน้ำดื่มจากตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญอัตโนมัติ
ในจังหวัดมหาสารคาม. วารสารเภสัชกรรมไทย 2561;10:356-65.
6. น้ำทิพย์ มุมมาลา, สุรศักดิ์ เส้าแก้ว. สถานการณ์ของบทบาทบัญญัติท้องถิ่นในการกำกับ
และดูแลคุณภาพมาตรฐานของน้ำดื่มตู้หยอดเหรียญอัตโนมัติ จังหวัดเพชรบูรณ์.
วารสารอาหารและยา 2561;25:64-74.
7. เทศบาลนครแหลมฉบัง. สถานการณ์การเฝ้าระวังตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญ ปี 2560
[อินเทอร์เน็ต]. 2560 [เข้าถึงเมื่อ 19 พ.ค.2564]. เข้าถึงได้จาก [http://www.
lcb.go.th/files/com__networknews/2021-01_d175ec943738de1.pdf](http://www.lcb.go.th/files/com__networknews/2021-01_d175ec943738de1.pdf)

8. จตุรพร สิงห์รัญ. แนวทางการบังคับใช้กฎหมายสำหรับควบคุมคุณภาพน้ำบริโภคจากตุน้ำดื่มอัดโนมัตติในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล [อินเทอร์เน็ต]. 2564 [เข้าถึงเมื่อ 18 มิ.ย.2564]. เข้าถึงได้จาก:<http://www.engrhw.ru.ac.th /conference/ pdfposter ELI09%20จตุรพร.pdf>
9. นพคุณ ยรรยงค์, สุธน เพ็งคุ้ม, โชคชัย เกตุสถิต, พิมพ์พิชญ์ สังข์แป้น. การประเมินคุณภาพน้ำดื่มจากตุน้ำดื่มหยอดเหรียญในพื้นที่เขตบริการสุขภาพที่ 2. วารสารสุขภาพอาหารและน้ำ 2558;6:20-34.
10. วิศิษฐ์ ทองคำ, จินดาวัลย์ วิบูลย์อุทัย, ธนัชชา ชนะพันธุ์, พันธ์กร มุมอ่อน, ลักษณะ ตองตา, สุณิรัตน์ ยั่งยืน. การประเมินการรับสัมผัสจุลินทรีย์ก่อโรคในการบริโภคน้ำดื่มจากตุน้ำดื่มหยอดเหรียญ. วารสารการพัฒนาศุขภาพชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2560;5:605-24.